

AZ ÉSZLELT TÁRSADALMI STÁTUSZ ÉS A TANULÁSI TAPASZTALATOK A SZOCIÁL-KOGNITÍV KARRIER ELMÉLET KERETÉBEN

KOCZOR NÓRA, LENCSES ANITA, NEVELŐ DÁVID

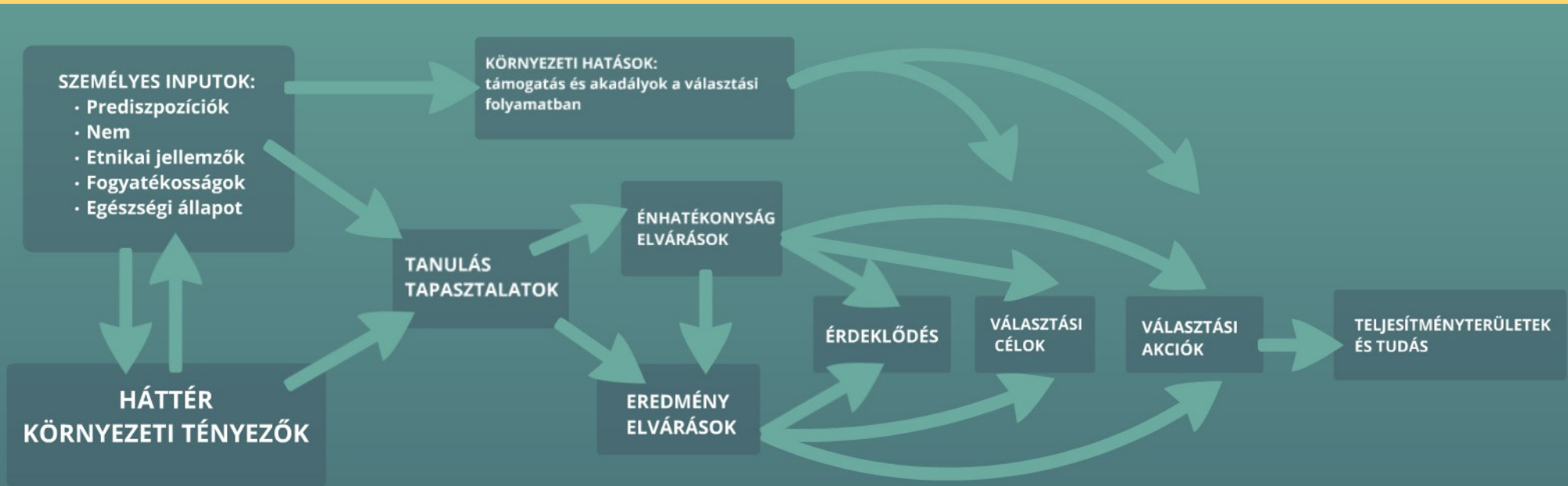
A SZOCIÁL- KOGNITÍV KARRIER ELMÉLET

SOCIAL COGNITIVE CAREER
THEORY (SCCT)

LENT, BROWN ÉS HACKETT,
1994

- központi fogalma: **én-hatékonyság** - az egyén azon személyes élménye, amelyet saját karrierépítésének hatékonyságával kapcsolatban átél
- az észlelt énhatékonyság befolyásolja: kognícióinkat, motivációinkat, viselkedésünket
- **személyes inputok** (nem, rassz, egészségi állapot) és a **környezeti tényezők** (SES, társas hálózat) együttesen befolyásolják a karrierrel kapcsolatos tanulási tapasztalatokat
- **tanulási tapasztalatok**: társas meggyőzés, vikariáló tanulás, fiziológiai arousal, teljesítmény

EGY KOMPLEX HATÁSRENDSZER:

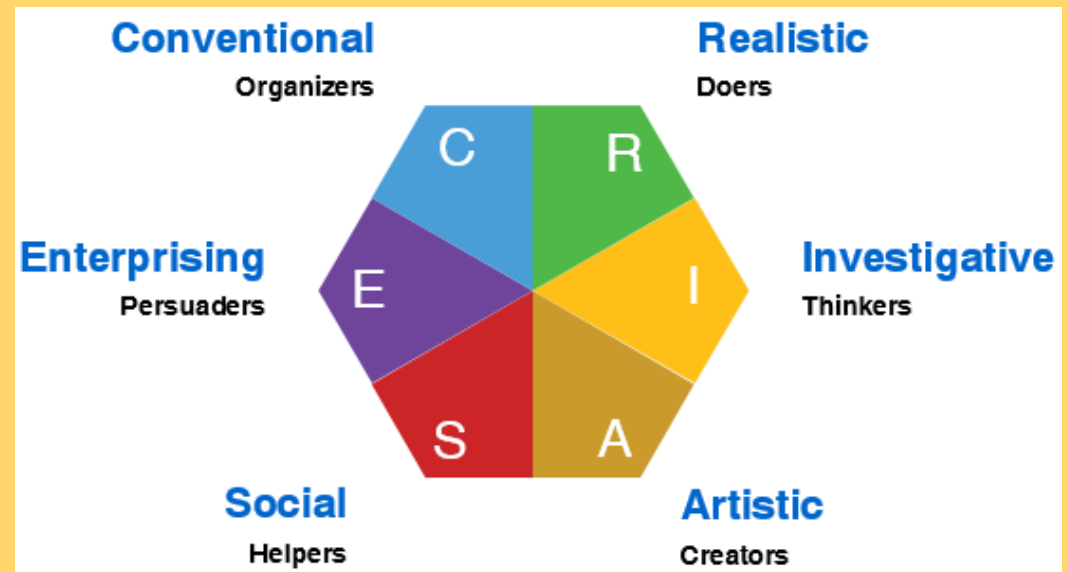

INTERAKCIÓ AZ EGYÉN KOGNITÍV FOLYAMATAI ÉS A KÖRNYEZETE KÖZÖTT

John R. Holland (1997)

RIASEC modell

a személyiség erősségei és
pályaorientációs döntéshozatal

Realista (R):

- gyakorlatias, egyenes, direkt, mechanikai érzékű

Kutató (I):

- kérdezősködő, elemző, tudós, megfigyelő, logikus gondolkodású, precíz

Művész (A):

- kreatív, intuitív, fantáziadús, innovatív, érzékeny, individualista

Szociális (S):

- barátságos, segítőkész, idealista, társaságkedvelő, megértő

Vállalkozó (E):

- magabiztos, öntudatos, meggyőző, lelkes, energikus, társaságkedvelő

Hagyományos (C):

- jól szervezett, módszeres, hatékony, tényszerű, részletekbe menően pontos

ÉSZLELT TÁRSADALMI STÁTUSZ

- eddig az SCCT modellen belül csak a SES-t vizsgálták
- a cikk fókuszában: az észlelt társadalmi státusz (perceived social status, PSS)
- komplexebb (szociális, kognitív, gazdasági oldal)
- a személyes inputokat és a környezeti tényezőket egyesíti
- hatással van: karrierrel kapcsolatos énhatékonyságra, a karierválasztással kapcsolatos bizonyosságra

NEMI KÜLÖNBSÉGEK

- A kapott eredmények árnyalása miatt vezették be
- A szakirodalom már foglalkozott ezzel a kérdéssel:
- Férfiak az R, I és E domaineken belül érzékeltek több tanulási tapasztalatot
- Míg nők az S domainben
- Ezek követik a nemek munkahelyi elhelyezkedéséről alkotott sztereotípiákat (pl. az S terület inkább a nőkkel asszociálható munkahelyekkel hozható kapcsolatba)
- A normákhoz való konformitás mediáló tényező ebben

HIPOTÉZISEK

1. HIPOTÉZIS

AZ ÉSZLELT TÁRSADALMI STÁTUSZ DIREKT, POZITÍV HATÁSSAL VAN A TANULÁSI TAPASZTALATOKRA MINDEN RIASEC TERÜLETEN.

2. HIPOTÉZIS

A TANULÁSI TAPASZTALATOK DIREKT, POZITÍV HATÁSSAL VANNAK AZ ÉNHATÉKONYSÁGRA MINDEN RIASEC TERÜLETEN.

3. HIPOTÉZIS

A TANULÁSI TAPASZTALATOK DIREKT, POZITÍV HATÁSSAL VANNAK AZ EREDMÉNY ELVÁRÁSOKRA MINDEN RIASEC TERÜLETEN.

4. HIPOTÉZIS

AZ ÉSZLELT TÁRSADALMI STÁTUSZ INDIREKT, POZITÍV HATÁSSAL LESZ AZ ÉNHATÉKONYSÁGRA ÉS EREDMÉNY ELVÁRÁSOKRA A TANULÁSI TAPASZTALATOKON KERESZTÜL MINDEN RIASEC TERÜLETEN.

RÉSZTVEVŐK

A HALLGATÓKAT KURZUSOKON
TOBOROZTÁK, PÉNZJUTALMAT
ÉS KREDITET KAPTAK A
RÉSZVÉTELÉRT.

- 380 hallgató (244 nő, 121 férfi, 15 nem válaszolt)
- Életkoruk 18-30 év között volt ($M=20.91$, $SD=1.73$)
- Saját észlelt társadalmi osztályaikra vonatkozó válaszaik:
 - alsóbb osztály (1.9%),
 - munkás osztály (6.9%),
 - alsó-közép osztály (11.0%),
 - közép osztály (34.8%),
 - felső-közép osztály (39.8%),
 - felső osztály (5.5%)

MÓDSZER

Differential Status Identity Scale (DSIS)

- 60 itemes kérdőív, 5 fokú Likert skálán válaszoltak
- Az észlelt társadalmi státusz három összetevőjét vizsgálja (ökonómiai nyersanyagok, szociális hatalom, szociális presztízs)
- 4 alskálával dolgozik (Ökonómiai Nyersanyagok – Alapszükségletek, Kényelmi cikkek, Szociális Hatalom, Szociális Presztízs)
- Az „átlag amerikai polgárhoz” kellett magukat viszonyítani

MÓDSZER

Learning Experiences Questionnaire (LEQ)

- Karrierhez kapcsolható tanulási tapasztalatokat vizsgálja
- Mind a hat RIASEC egységhez 20 item tartozik, 6 fokú Likert skála tartozik a kérdésekhez
- Az énhatékonyság 4 forrására alapoz (személyes sikerek, vikariáló tanulás, szociális meggyőzés, fiziológiai arousal)

MÓDSZER

Self-efficacy Questionnaire (SEQ)

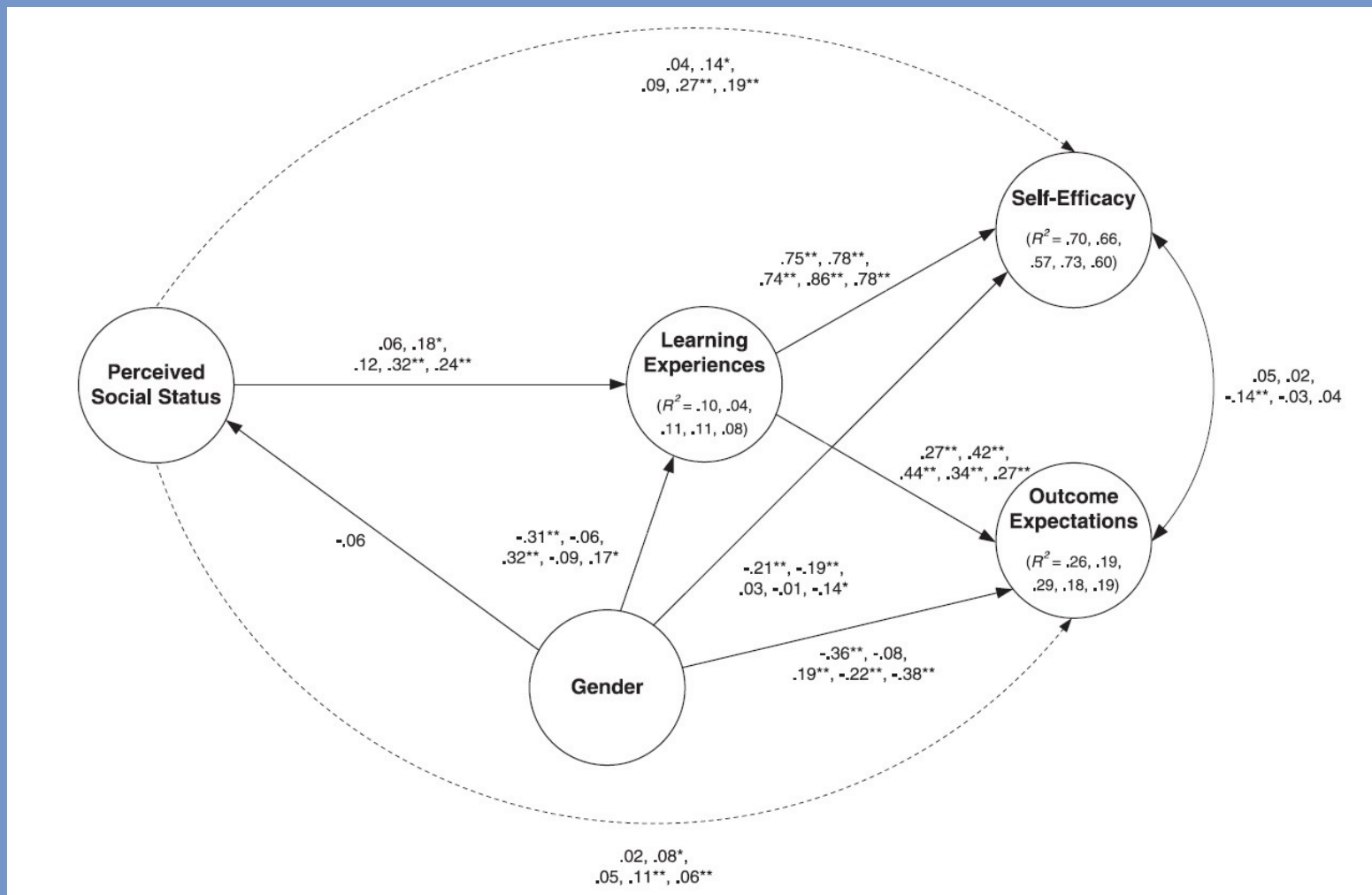
- Azt vizsgálja, hogy a RIASEC területeken végzett tevékenységekkel kapcsolatban az emberek mennyire értékelik saját sikerességüket
- 30 ítemes kérdőív, 10 fokú Likert skálával

Occupational outcome expectations (OOE)

- Vizsgálja, hogy a megadott munkahelyekről mennyire gondolják azt az emberek, hogy jó karriert lehet befutni velük
- 60 állítást tartalmaz

EREDMÉNYEK

- Minden skála belső konzisztenciája a megfelelő kategóriába esik (néhány esetben a korábbi vizsgálatokénál is magasabb eredményt értek el).
- A nem látens változóként került be a modellbe.
- Az énhatékonyság és az eredmény elvárások kapcsolatát kovarianciaként modellezték (1. ábra)

Az utak együttthatói és a hatásnagyságok láthatóak a Realista, Kutató, Szociális, Vállalkozó, Hagyományos domainelekhez tartozóan. A Művész rész értékei nincsenek feltüntetve a gyenge jelzőszámok miatt. A szaggatott vonal indirekt hatást jelöl.

A HIPOTÉZISEK TESZTELÉSE

1. Hipotézis

Részleges bizonyítást találtak rá, pozitív kapcsolat van az I, E, és C domainek ($\beta=.18$, $.32$, és $.24$) között. Az észlelt társadalmi státusz és tanulási tapasztalatok kapcsolata nem volt szignifikáns az R-nél ($\beta=.06$), és csak megközelítette azt az S esetében ($\beta=.12$, $p=.07$).

2. és 3. Hipotézis

A tanulási tapasztalatok erős, pozitív hatást fejtettek ki az énhatékonyságra minden egyes strukturális modell esetében ($\beta=.74$ és $.86$ között), és közepesen erős pozitív hatást fejtettek ki az eredmény elvárásokra ($\beta=.27$ és $.44$ közötti értékekkel).

4. Hipotézis

Az észlelt társadalmi státusz indirekt, pozitív hatással volt az énhatékonyságra ($\beta=.14$, $.27$, és $.19$), és az eredmény elvárásokra ($\beta=.08$, $.11$, és $.06$), de csak az I, E és C modellekben.

DISZKUSSZIÓ

Alapvetően igazolta a hipotéziseket

- A RIASEC modellből csak 5 bizonyult megfelelőnek
- a Művész domain gyenge kapcsolatot mutatott
- (lehetséges oka: LEQ fiziológiai arousal növekedés alskála)

DISZKUSSZIÓ

1. HIPOTÉZIS: AZ ÉSZLELT TÁRSADALMI STÁTUSZ DIREKT, POZITÍV HATÁSSAL VAN A TANULÁSI TAPASZTALATOKRA MINDEN RIASEC TERÜLETEN.

I, E és C domaineekben (nemi tényező bevonásával is!)

Férfiak: R, I és E domainben számoltak be több karrierhez kapcsolódó tanulási tapasztalatokról, míg

A nők: S és C domaineekben

Az észlelt társadalmi státusz és karrierhez kapcsolódó tanulási tapasztalatok pozitív effect size: I, E és C domaineekben

DISZKUSSZIÓ

1. HIPOTÉZIS: AZ ÉSZLELT TÁRSADALMI STÁTUSZ DIREKT, POZITÍV HATÁSSAL VAN A TANULÁSI TAPASZTALATOKRA MINDEN RIASEC TERÜLETEN.

- Kérdés: R és S domain miért nem:
 1. feltevés: presztízsszint:
 2. feltevés: szociális kapcsolatok

DISZKUSSZIÓ

2. és 3. hipotézis: A tanulmányi tapasztalatoknak direkt és pozitív hatása van az énhatékonyságra minden RIASEC domainen belül & A tanulmányi tapasztalatoknak egyértelmű és pozitív hatása van a kimeneti elvárásokra minden RIASEC domainen belül

- Mind a két hipotézis igazolásra került, ami alátámasztja a korábbi elméleteket

DISZKUSSZIÓ

4. hipotézis: Az észlelt társadalmi státusz indirekt és pozitív hatása van az énhatékonyságra és a eredmény elvárásokra a tanulási tapasztalatokon keresztül minden RIASEC domainre.

- **Részben** támasztják alá
- Azt feltételezik, hogy a tanulási tapasztalatokon keresztül az észlelt társadalmi státusz formálja a kognitív percepciót és a kimeneti elvárásokat -- konzisztens az SCCT-vel és a korábbi tanulmányokkal

KITEKINTÉS, LIMITÁCIÓK

- 1. Több a női résztvevő (64%), de viszonylag homogén etnikai tekintetben (71.7 % európai amerikainak vallotta magát) - ennél sokszínűbb minta kellene
- 2. Egyetemi hallgatók: már egy kialakult képük van a foglalkozásukról és karrierjükéről - ugyanezt a vizsgálatot egy fiatalabb mintán lefolytatni
- 3. Ezek az egyetemi diákok főként magasabb társadalmi rétegből származnak, de van egy 30%, akik első generációs egyetemisták - szélesebb körben kellene felvenni
- 4. Két különböző szak, különböző juttatásokban részesültek a résztvevők (plusz pont a zhn vagy egy sorsoláson vehettek részt) - valahogy ezt kizárni
- 5. DSIS tesztnek az instrukciója nem határozza meg, hogy milyen időre vonatkozik a vizsgálat, ebből fakadóan a személyek nagy része a jelenre vonatkozóan töltötte ki a tesztet és nem a múltra

KÖSZÖNJÜK A FIGYELMET!

